

UDC 378.147.21

DOI <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2023-17-79-92>

Ethno-Artistic Competence of a Music Teacher: Essence, Structure, Features of Formation

Gou Rui

Student of the third educational and scientific level of higher education H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

✉ 29, Alchevskykh Str., Kharkiv, Ukraine, 61002

E-mail: Gou.Rui19@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1856-8772>

Етномистецька компетентність викладача музичного мистецтва: сутність, структура, особливості формування

Го Жуй

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти,

Харківський національний педагогічний університеті імені Г. С. Сковороди,

✉ вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна

Abstract.

This article examines the main competencies of a modern music teacher. **The purpose of the article** is to characterize the essence, structure and features of the formation of ethno-artistic competence of a music teacher. The used **research methods are:** analysis and generalization, modelling, synthesis. **Results.** It has been established that the actions of the music teacher should be primarily aimed at the formation of key competencies, since the

training can be successful in which the following chain is clearly traced: from a competent teacher to a competent student. Therefore, the importance of developing new approaches to the formation of musical art teachers' rich professional, personal and creative potential, which allows realizing the educational possibilities of ethno-artistic imitation, becomes obvious. In this regard, the issues related to the interpretation of the concept of «ethno-artistic culture», the means and methods of its formation in the system of professional musical education are considered. Moreover, the author believes that it is also important that ethno-musical education should provide opportunities for ethnic, ethno-cultural, ethno-musical identification in the course of involvement in ethnic musical values for the formation of ethno-cultural identity. **Conclusions.** The author of the article concludes that the process of forming the future specialists' ethno-artistic competence is effective under the following conditions: ethno-musical education should become a means of consolidating peoples, a factor in the activation of intercultural interaction in the conditions of multicultural education; it should be closely related to polymusical education (where integrative processes are strengthened, ensured by the openness of other cultures, a polymusical competence is forming, and the polymusical education role is intensifying). It has been established that the formation of a specialist who has ethno-artistic competence is more effective in the process of his/her purposeful multicultural education, which is carried out with the help of introducing a multicultural component into professional and pedagogical training, which at the same time promotes the development of intercultural dialogue under the conditions of a multi-ethnic world.

Key words: competence, competence approach, music teacher, ethno-artistic competence.

References

1. Zhelanova, V. V. (2020). Model profesiinoy kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva [Model of

professional competence of the future music teacher]. *Educational Challenges*, (63), 51-59 [in Ukrainian].

2. Merezhko, Yu. V., & Hmyrina, S. V. (2021). Formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva u vyshchii shkoli [Formation of ethnocultural competence of the future music teacher in higher education]. *Pedagogical and psychological science and education: transformation and development vectors*, 25-41 [in Ukrainian].

3. Nechai-Velkova, V. K. (2020). Etnokulturna kompetentnist yak instrument standartyzatsii osvity [Ethnocultural competence as a tool for standardization of education]. *BBK* 87, 837 [in Ukrainian].

4. Sopina, Ya. V., & Sopin, O. I. (2017). Strukturni komponenty i kryterii sformovanosti estetychnoi kultury maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Structural components and criteria for the formation of the aesthetic culture of future music teachers]. In *Pedahohika muzychnoho mystetstva, khudozhnoi kultury ta khoreohrafii u konteksti internatsionalizatsii osvity: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 8-10 Novembe 2017 (pp. 136-139). FOP Odnoroh TV, Melitopol [in Ukrainian].

5. Tsiao, Ts. (2017). Etnomystetska kompetentnist osobystosti: zmist i struktura fenomenu [Ethno-artistic competence of the individual: content and structure of the phenomenon]. *Naukovyi chasopys NPU imeni MP Drahomanova. Serii 14: Teorii i metodyka mystetskoi osvity – Scientific journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 14. Theory and Methodology of Arts Educatio*, (22 (1)), 91-96 [in Ukrainian].

6. Chzhy, Ts. (2018). Metodyka formuvannia etnomystetskoi kompetentnosti uchniv u muzychnomu navchanni [The method of formation of ethno-artistic competence of students in music education.]. *Molod i rynok – Youth and the market*, 5 (160).

Вступ

Зміни, що відбуваються в країні, в суспільстві висувають нові вимоги до сучасного викладача. Відповідно до цього система освіти ставить нові завдання, спрямовані на формування та розвиток освіченої, творчої, компетентної та конкурентоспроможної особистості, здатної жити в динамічно розвиваючому середовищі. Нова парадигма освіти повинна бути орієнтована на формування потреб у постійному поповненні та оновленні знань, вдосконаленні умінь та навичок, їх закріплення та перетворення на компетенцію. Для успішної реалізації, поставлених перед ним завдань, педагог повинен мати необхідний рівень професійної компетентності та професіоналізму.

Водночас, потреба у збереженні національно-культурної своєрідності, осмислення та освоєння унікальної етнокультурної спадщини, етнохудожніх традицій та звичаїв, збереження та зміцнення національної самобутності народів є найважливішими завданнями суспільства та сучасної системи освіти. На початку ХХІ століття з усією очевидністю виявилось порушення рівноваги духовних та матеріальних цінностей у людській культурі, що виразилося у глибокій моральній кризі, тому виділення саме етномистецької компетентності у професійній підготовці майбутніх спеціалістів у сфері музики обумовлено необхідністю формування високого рівня культури педагога музиканта як провідника духовних, у тому числі національних, цінностей у полікультурному суспільстві.

Мета статті – охарактеризувати сутність, структуру та особливості формування етномистецької компетентності викладача музичного мистецтва.

Методи дослідження

Серед використаних методів дослідження визначальними були такі: аналіз та узагальнення науково-методичних джерел задля теоретичного обґрунтування проблеми дослідження, моделювання, синтез отриманих даних.

Результати та їх обговорення

Під професійною компетентністю стосовно педагогічної діяльності розуміється інтегральна характеристика особистості та професіоналізму викладача, що визначає його здатність результативно вирішувати професійні завдання, що виникають у педагогічній діяльності у конкретних реальних ситуаціях. При цьому викладачу доводиться використовувати свої знання, вміння, досвід, життєві цінності та моральні орієнтири, свої інтереси та нахили. Розглянемо основні компетенції сучасного викладача.

Викладач має вміти:

- Вчитися разом із учнями, самостійно закриваючи свої «освітні дірки».
- Планувати та організовувати самостійну діяльність учнів.
- Мотивувати учнів, включаючи їх у різноманітні види діяльності.
- «Сценувати» навчальний процес, використовуючи різноманітні форми організації діяльності та включаючи різних учнів у різні види роботи та діяльності, з урахуванням їх схильностей, індивідуальних особливостей та інтересів.
- Вести заняття в режимі діалогу та дискусії, створюючи атмосферу, в якій учні хотіли б висловлювати свої сумніви, думки та точки зору на предмет, що обговорюється, дискутуючи не тільки між собою, але і з учителем, приймаючи те, що власна точка зору може бути також піддана сумніву та критиці.
- Володіти комп'ютерними технологіями та використовувати їх у навчальному процесі.

Отже, компетенції сучасного викладача є. Як грамотно виконати перехід від компетентного викладача до компетентного учня? Викладач, володіючи професіоналізмом, зможе створити умови для оволодіння комплексом компетенцій учнів, вкладених у формування

особистості, здатної адаптуватися за умов соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно-комунікативного простору. Що таке ключові компетенції? Це вміння та навички у будь-якій галузі діяльності. Це замовлення суспільства на підготовку його громадян у сучасних умовах життя.

Прагнучи до того, щоб краще розвивалося музичне мислення учнів, їх музичні здібності, необхідно, щоб «концептуальні здібності мислення» найбільше розкрилися в педагогічній діяльності викладача музичного мистецтва. Викладач, не тільки як носій інформації, а й як творець особистості, був і буде головним діячем процесу виховання.

Маючи дослідження багатьох авторів про компетенцію, можна дійти невтільного висновку, що музична компетенція – це комплекс знань, умінь і навиків, що дозволяє кваліфіковано виконувати свою діяльність. Викладач має бути і теоретиком, і істориком музики, і етнографом музики, і виконавцем, який добре володіє інструментом, щоб завжди міг би привернути увагу з одного чи іншого боку. Але найважливіше, щоб він знав літературу музики, тобто якнайбільше творів музики, щоб у еволюції музики не відчувалися прірви між композиторами чи творчості одного композитора».

Професійні компетенції викладача музичного мистецтва – інтегрована якість особистості, у якій його діяльність характеризується як комплексна, що поєднує у собі різні складові, створені задля вдосконалення професійної культури та педагогічної майстерності (Желанова, 2020).

Вирізняють кілька компетенцій викладача музичного мистецтва:

1) викладач музичного мистецтва повинен виділятися широкою та різноманітною музичною культурою (художнім інтелектом);

- 2) музична культура викладача відрізняється високою художньою якістю музичного виконання;
- 3) музична культура викладача відрізняється досить широким музичним світоглядом;
- 4) викладач музичного мистецтва – багатознаючий музикознавець;
- 5) викладач музичного мистецтва – педагог-психолог.

Що дає компетентнісний підхід? Викладачу: узгодженість поставлених їм цілей навчання та власних цілей учня; полегшення праці за рахунок поступового підвищення ступеня самостійності та відповідальності учня. Учні: підвищення ступеня мотивації навчання.

На заняттях музичного мистецтва формуються наступні види компетенцій:

Ціннісно-сміслові, пов'язані з ціннісними орієнтирами учня. Їх розвивають за допомогою слухання музики. Через музику учень набуває здатності бачити та розуміти навколишній світ. Загальнокультурні компетенції – розвивають через знайомство та виконання пісень свого народу та інших народів світу.

Навчально-пізнавальні компетенції – формуються через самостійну пізнавальну діяльність. Учні опановують прийоми дій у нестандартних ситуаціях. Можна використовувати технологію співпраці. Учні діляться команди, і кожна команда виконує своє завдання. У результаті представники команд діляться одержаною інформацією, роблять висновки. Через інформаційні компетенції формується вміння самостійно шукати, аналізувати та відбирати необхідну інформацію. За допомогою комунікативних компетенцій учні набувають здатності засобами мови, що вивчається (музики) здійснювати мовну діяльність відповідно до цілей і завдань.

Соціально-трудові компетенції формуються через інсценування трудових та обрядових пісень.

Компетенції особистісного самовдосконалення спрямовані на освоєння способів фізичного, духовного та інтелектуального саморозвитку.

Таким чином дії викладача музичного мистецтва, мають бути в першу чергу спрямовані на формування ключових компетенцій, оскільки успішним може стати те навчання, в якому чітко простежуватиметься такий ланцюжок: від компетентного вчителя до компетентного учня.

Актуальність нашого дослідження обумовлена тим, що особлива участь у формуванні культури підростаючих поколінь у суспільстві відводиться саме педагогу-музиканту, який долучає учнівську молодь до музичної культури, тим самим інтегруючи її у світовий культурний простір.

Стає очевидною важливість розробки нових підходів до формування у викладачів музичного мистецтва багатого професійно-особистісного та творчого потенціалу, що дозволяє реалізовувати виховні можливості етномистецького наслідування. Тому в рамках національної освітньої парадигми особливої актуальності набувають питання, пов'язані з трактуванням поняття «етномистецька культура», засобами та способами її формування у системі професійної музичної освіти.

Аналіз публікацій з проблеми показав, що етномистецька культура особистості включає накопичений етномузичний досвід, тобто емоційно-ціннісний досвід переживань, набір типових емоцій, що відбивають духовне життя етносу у музичному фольклорі; комплекс знань, умінь та навичок, що визначають готовність та здатність людини до виконавчо-творчої музичної діяльності у межах певної музичної традиції, досвід творчої діяльності у руслі народоспівочої та інструментальної традицій, творча уява, творча активність, що в сукупності складає етномистецьку компетентність, а також етномузична свідомість, складовими якої є зацікавленість, захопленість народним музичним

мистецтвом; потреба в етномузичній діяльності; естетичні емоції, смак, здатність до оцінки, що дозволяє естетично сприймати, насолоджуватися та оцінювати народне музичне мистецтво; навичка «звучачих» текстів-сенсів (Цяо, 2017; Чжи, 2018).

Збереження та розвиток культурної самобутності кожного регіону неможливо без присутності минулого в теперішньому, оскільки в культурних традиціях укладена багатовікова мудрість художнього досвіду народу.

Проблемі професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва з урахуванням національно-регіональних особливостей присвячені дослідження багатьох вчених (Сопіна&Сопін, 2017; Мережко&Гмиріна, 2021 та ін.). Музична освіта, використання її виховних можливостей в освітньо-виховному процесі відображено у багатьох роботах науковців. Проведений аналіз наукових праць показав, що вони не дозволяють узагальнено охарактеризувати проблему формування етномистецької компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі їх професійної підготовки.

Отже, виявляються протиріччя між об'єктивною соціальною потребою у формуванні етномистецької компетентності музично-педагогічних кадрів та недостатнім рівнем розвитку даної професійно-особистісної властивості у майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Актуальність дослідження також обумовлена і необхідністю регіоналізації професійної підготовки вчителів музичного мистецтва та відсутністю науково розроблених теоретичних основ цього процесу, наявністю значного педагогічного потенціалу етномистецької спадщини та відсутністю методичного забезпечення його реалізації у професійній підготовці вчителів музичного мистецтва, які навчаються в ЗВО певного регіону.

Проведена дослідно-експериментальна робота в даному напрямку показала, що склад полікультурного

компонента професійно-педагогічної підготовки включає етнокультурний, соціокультурний, міжкультурний, світоглядний елементи. Структура визначена виходячи з взаємозв'язку елементів, значимих при виконанні функціональних ролей майбутнього педагога-музиканта та аналізованих на наступних рівнях: інформаційному, інкультураційному, комунікативному.

Основними функціями полікультурного компонента професійно-педагогічної підготовки є когнітивна, аксіологічна, особистісно-орієнтована, креативна, інтеграційна та гуманістична (Нечай-Велкова, 2020). У науковій літературі прийнято виділяти такі види професійної компетенції фахівця-музиканта: музично-слухову, музично-граматичну, музично-виконавчу та музично-педагогічну.

Під час розгляду музичних компетенцій майбутнього вчителя музичного мистецтва можна позначити такі базові компетенції: культурологічні (у сфері змісту та особливостей функціонування музичної культури у суспільстві); естетичні (у сфері сприйняття та оцінки прекрасного наяву та у музичному мистецтві); музикологічні (в галузі основ теорії та історії музики); педагогічні (в галузі сучасних тенденцій та найбільш ефективних технологій музичного виховання), а також етномузичні (у сфері етномузичної спадщини регіону), що сприяють формуванню інтересу та поваги до етнохудожньої культури народів.

Дослідження показало, що етномистецька компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва найменш вивчена в науково-педагогічній літературі і потребує теоретичного осмислення. На наш погляд, дана компетентність є системна професійно-особистісна властивість, що формується у процесі освоєння етномистецької спадщини регіону та реалізується через уміння та навички в ефективній та успішній професійній діяльності. Якщо уявити педагогічну структурно-процесуальну модель формування етномистецької

компетентності, то її блоки будуть відповідати основним компонентам педагогічного процесу, а їх зміст – провідним принципам компетентнісного підходу (міждисциплінарності, поліфункціональності, діагностичності).

У цільовому блоці мають бути представлені цілі та завдання професійної підготовки вчителів музичного мистецтва у ЗВО, що спрямовані на формування етномистецької компетентності. У змістовний блок включені знання та види музично-педагогічної діяльності, що становлять основу регіонального компонента навчальних дисциплін. У методичний блок увійдуть форми та методи, що сприяють реалізації завдань формування етномистецької компетентності та діагностиці цього процесу. Інфраструктурний блок характеризує додаткові середові складові педагогічного процесу на мікрорівні (вузівському) та макрорівні (соціокультурний). У підсумковому блоці повинні бути представлені показники, що характеризують ступінь сформованості у майбутніх вчителів музичного мистецтва етномистецької компетентності.

Апробація даної моделі в процесі дослідно-експериментальної роботи виявила умови її ефективної реалізації: регіоналізація змісту загальногуманітарних, загальнопрофесійних дисциплін та дисциплін предметної підготовки, що вивчаються у музично-педагогічних ЗВО; діяльнісно-креативна орієнтованість процесу навчання, що виражається у поступовому розширенні можливості самостійної реалізації студентами набутих знань при вирішенні різних завдань у навчальній діяльності; інформаційна та методична забезпеченість процесу навчання та інші. В ході перевірки даної моделі використані ігрові, діалогові, етнопедagogічні, проектні технології, що сприяють позитивній динаміці формування досліджуваної якості особистості педагога-музиканта.

При реалізації полікультурного компонента професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів-

музикантів з метою формування у них етномистецької компетентності, структуру гуманітарних, загальнопрофесійних дисциплін впроваджено елементи та модулі полікультурної спрямованості. В освітній процес музичного профілю, в цілому, введено навчально-методичне забезпечення курсу «Формування етномистецької компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва», що орієнтує на когнітивному рівні – на освоєння зразків та цінностей національної музичної культури; на ціннісно-мотиваційному рівні – на формування соціально-установлювальних та ціннісно-орієнтаційних схильностей учнів до етномистецької культури; на діяльнісному рівні – на збереження та поширення власної культурної ідентичності, спрямовані, загалом, на вирішення завдань полікультурної взаємодії.

Висновок

Таким чином, процес формування етномистецької компетентності майбутніх фахівців ефективний при створенні наступних умов: етномузична освіта має стати засобом консолідації народів, фактором активізації міжкультурної взаємодії в умовах полікультурності освіти. Разом з тим, етномузична освіта має бути тісно пов'язана з полімузичною освітою, в якій посилені інтегративні процеси, що забезпечується відкритістю інших культур, формується полімузична компетентність, посилюється роль полімузичної освіти. Важливо й те, що етномузична освіта має забезпечувати можливості для етнічної, етнокультурної, етномузичної ідентифікації у ході залучення до етнічних музичних цінностей на формування етнокультурної ідентичності (Нечай-Велкова, 2020).

Звідси випливає, що становлення фахівця, що має етномистецьку компетентність, більш ефективно відбувається у процесі його цілеспрямованої полікультурної освіти, що здійснюється за допомогою впровадження у професійно-педагогічну підготовку полікультурного

компонента, який сприяє водночас розвитку міжкультурного діалогу за умов поліетнічного світу.

Література

1. Желанова, В. В. (2020). Модель професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Educational Challenges*, (63), 51-59.
2. Мережко, Ю. В., & Гмиріна, С. В. (2021). Формування етнокультурної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва у вищій школі. *Pedagogical and psychological science and education: transformation and development vectors*, 25-41.
3. Нечай–Велкова, В. К. (2020). Етнокультурна компетентність як інструмент стандартизації освіти. *ВВК* 87, 837.
4. Сопіна, Я. В., & Сопін, О. І. (2017). Структурні компоненти і критерії сформованості естетичної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. In *Педагогіка музичного мистецтва, художньої культури та хореографії у контексті інтернаціоналізації освіти: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 8-10 листоп. 2017 р.* (С. 136-139). ФОП Однорог ТВ, Мелітополь.
5. Цяо, Ц. (2017). Етномистецька компетентність особистості: зміст і структура феномену. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*, (22 (1)), 91-96.
6. Чжи, Ц. (2018). Методика формування етномистецької компетентності учнів у музичному навчанні. *Молодь і ринок*, (5 (160)).

Го Жуй

Етномистецька компетентність викладача музичного мистецтва: сутність, структура, особливості формування

Анотація

У даній статті розглядаються основні компетенції сучасного викладача музичного мистецтва. Встановлено, що дії викладача музичного мистецтва, мають бути в першу чергу спрямовані на формування ключових компетенцій, оскільки успішним може стати те навчання, в якому чітко простежуватиметься такий ланцюжок: від компетентного вчителя до компетентного учня. Тому стає очевидною важливість розробки нових підходів до формування у викладачів музичного мистецтва багатого професійно-особистісного та творчого потенціалу, що дозволяє реалізовувати виховні можливості етномистецького наслідування. В зв'язку з цим, розглянуті питання, пов'язані з трактуванням поняття «етномистецька культура», засобами та способами її формування у системі професійної музичної освіти. З'ясовано, що становлення фахівця, який має етномистецьку компетентність, більш ефективно відбувається у процесі його цілеспрямованої полікультурної освіти, що здійснюється за допомогою впровадження у професійно-педагогічну підготовку полікультурного компонента, який сприяє водночас розвитку міжкультурного діалогу за умов поліетнічного світу.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, викладач музичного мистецтва, етномистецька компетентність.